

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/91/153/074	13 januari 1992
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 16 januari 1991.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst

[REDACTED]
Kononol der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/91/153/094 d.d. 13 januari 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. [REDACTED]	2
Hoofd IDB	3
BuZa/DAV	4
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	5
Plv. Hoofd MID/KM	6
Plv. Hoofd MID/KL	7
Plv. Hoofd MID/KLu	8

Intern:

H/MID	9
HSI/MID	10
HMA/MID	11
HPEA/MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	21

BIJLAGE behorende bij brief
nr.: DIS/92/153/047
d.d. 13 januari 1992

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGEDIENST D.D. 16 januari 1992

A. MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

● Gemenebest van Onafhankelijke Staten

Op defensie-gebied blijven de opvattingen van de GOS-staten sterk uiteenlopen, met Rusland en de Oekraïne als belangrijkste opponenten. De Russische [REDACTED] heeft zich na de vorming van het Gemenebest opnieuw uitgesproken vóór een gezamenlijk opperbevel over alle strijdkrachten. De Oekraïne, Azerbaydzhan en Moldova wijzen het voortbestaan van gezamenlijke, niet-strategische strijdkrachten af en hebben maatregelen genomen die op korte termijn moeten leiden tot eigen strijdkrachten op basis van de in deze republieken gelegeerde Sovjet eenheden. Witrusland, Uzbekistan en Turkmenistan hebben duidelijk gemaakt eveneens op deze basis eigen strijdkrachten te zullen vormen. De GOS-staten hebben slechts overeenstemming bereikt over een gezamenlijk opperbevel over de militair-strategische strijdkrachten en in principe ingestemd met het recht van elke staat om eigen strijdkrachten te vormen.

Met name wat betreft de vraag welke onderdelen tot de militair-strategische strijdkrachten gerekend moeten worden en de wijze waarop niet-strategische onderdelen van de strijdkrachten door de republieken kunnen worden overgenomen bestaan belangrijke verschillen van opvatting. De Russische regering onderschrijft doorgaans de opvattingen van de door Russen gedomineerde militaire leiding, staat een brede interpretatie van het begrip militair-strategisch voor en is van mening dat voor overheveling van de niet-strategische strijdkrachten naar de republieken een periode van twee à drie jaar nodig is.

Volgens de centrale defensieleiding zou ongeveer de helft van de op het grondgebied van de Oekraïne gelegeerde strijdkrachten (250.000 van de ca.450.000 man) tot de strategische strijdkrachten behoren, waarmee in essentie slechts de landstrijdkrachten tot de niet-strategische middelen gerekend zouden worden. Ook de Zwarte Zee Vloot wordt van Russische/militaire zijde grotendeels tot de strategisch-militaire middelen gerekend.

Deze opvattingen worden niet gedeeld door de Oekraïense regering, die niet alleen de landstrijdkrachten, maar ook een aanzienlijk deel van de luchtstrijdkrachten en de gehele Zwarte Zee Vloot tot de niet-strategische strijdkrachten rekent. De Oekraïense president Kravchuk heeft inmiddels bij decreet het opperbevel over alle niet-strategische strijdkrachten in de Oekraïne, waaronder de Zwarte Zee Vloot, op zich genomen en eist van de militairen op zijn grondgebied een eed van trouw aan de Oekraïne.

Zowel de uitleg die de Oekraïne aan de Gemenebest-accorden geeft, als de snelheid waarmee en de wijze waarop zij een en ander ten uitvoer brengt stuit bij de centrale defensieleiding en Rusland op weerstand. Met name Het Oekraïense voornemen de integrale Zwarte Zeevloot over te nemen heeft in de voorbije twee weken geleid een openlijk conflict tussen Kiev en Moskou. Voor de Zwarte Zeevloot is echter een overgangsregeling gevonden, waarbij naar verluidt het merendeel onder centraal gezag zal blijven.

Dezerzijds wordt aangenomen dat het optreden van zowel [REDACTED] als [REDACTED] in deze crisis werd ingegeven door tactische politieke overwegingen. Voor [REDACTED] is behoud van goede relaties met de centrale defensieleiding in het geding en het afleiden van de aandacht van binnenlandse problemen. Voor [REDACTED] bood de crisis te gelegenheid om zich te profileren als voorvechter van de Oekraïense belangen.

Aangenomen wordt dat zowel de Russische als de Oekraïense regering beseffen dat deze in de Oekraïne gestationeerde, maar vooral door Russen bemande Zwarte Zeevloot alleen op basis van een politiek accord een effectieve militaire macht kan blijven vormen. Immers het is niet mogelijk om tegen de wil van de Oekraïne de Zwarte Zeevloot onder centraal gezag te houden zonder een relocatie van de vloot naar Russisch grondgebied. Dat is echter wegens het ontbreken van voldoende faciliteiten en huisvesting praktisch onmogelijk. Voor de Oekraïne betekent de Zwarte Zeevloot evenmin een versterking zolang een groot deel van de (Russische) officieren niet bereid is Oekraïens opperbevel te accepteren.

Momenteel liggen alle Zwarte Zee vloot-eenheden in de (Oekraïense) havens Nikolayev en Sevastopol. Er zijn geen indicaties dat binnenkort eenheden zullen vertrekken. De grootste GOS-combattanten van de Zwarte Zee vloot zijn: Te Sevastopol 2 MOSKVA-klasse eenheden, 3 KARA-klasse eenheden en 1 SLAVA-klasse eenheid. Daarnaast liggen op de Nikolayev-werf twee KARA-klasse eenheden in groot onderhoud en zijn drie grote eenheden in aanbouw: twee vliegkampschepen: KUZNETSOV-klasse CVHM "Varyag", en een eenheid van de nieuwe ULYANOVSK-klasse. Daarnaast is nog de SLAVA-klasse kruiser "Adm Lobov" in aanbouw.

B. MILITAIRE AKTIVITEITEN/ ONTWIKKELINGEN

1. (●) LANDSTRIJDKRACHTEN

(●) Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS)

(●) Baltische Republieken

3. (●) LUCHTSTRIJDKRACHTEN

Algemeen

4. (●) ZEESTRIJDKRACHTEN

(●) Recente ontwikkelingen en vooruitzichten

(●) KUZNETSOV CVHM-113

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/153/1412	10 april 1992
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 16 april 1992. De bijdrage bestaat uit een actualisering van een MID-rapport van begin maart 1992 over de ontwikkelingen in het Gemeenbest van Onafhankelijke Staten (GOS).

2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

[REDACTED]
Koninkrijk der Grenadiers
[REDACTED]

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Militaire situatie GOS

De huidige situatie voor wat betreft de samenwerking op militair gebied in het GOS is tamelijk onoverzichtelijk: na de ontbinding van de Sovjet Unie hebben de leiders van de elf lidstaten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten vastgelegd dat er zogenaamde Verenigde Strijdkrachten van het GOS zijn. De structuur van deze Verenigde Strijdkrachten is echter allerminst vastomlijnd en draagt een provisorisch karakter. De basis wordt gevormd door een groot aantal verdragen tussen GOS-lidstaten. Die verdragen sluiten echter niet altijd goed op elkaar aan, terwijl bovendien veel GOS-lidstaten in die verdragen op tal van punten voorbehouden hebben gemaakt of deze zelfs in het geheel niet hebben ondertekend. In de praktijk betekent dit de GOS-republieken een sterk uiteenlopende inbreng aan de GOS-strijdkrachten leveren. Die kunnen daarom niet gezien worden als een voortzetting van de vroegere Sovjet krijgsmacht.

De Verenigde Strijdkrachten bestaan uit strategische strijdkrachten, waaraan alle GOS-staten deelnemen en algemene strijdkrachten, waaraan voorlopig acht republieken deelnemen, maar bijvoorbeeld de Oekraïne niet. De GOS-lidstaten hebben tot op heden geen overeenstemming bereikt over de vraag of de Strategische strijdkrachten alleen kernwapens moeten omvatten, zoals de Oekraïne van mening is, of ook andere delen van de voormalige Sovjet strijdkrachten, zoals Rusland en de huidige GOS-defensietop vinden.

Al snel na het ontstaan van het GOS werd duidelijk dat er geen basis was voor één gezamenlijke conventionele krijgsmacht van alle GOS-lidstaten. De Oekraïne, Moldova en Azerbaydzhan zijn al in januari begonnen met het opbouwen van eigen conventionele krijgsmachten. Op 14 februari in Minsk besloten de acht overige lidstaten gezamenlijk algemene strijdkrachten onder GOS-opperbevel aan te houden. Alle acht deelnemende GOS-staten zullen echter afzonderlijk en op nationale grondslag subordinatie, juridische status en taakstelling van hun inbreng in de algemene strijdkrachten vaststellen. In 1994 willen Wit-Rusland en Oezbekistan uit deze samenwerking stappen, zodat dan nog overblijven Rusland,

Kazachstan, alsmede de vier kleine republieken Armenië, Tadzjikistan, Turkmenistan en Kirgizstan. Maar ook deze zes overwegen of zijn al bezig om eigen militaire apparaten op te bouwen, zodat ook hun gemeenschappelijke defensie-organisatie niet te vergelijken valt met de vroegere Sovjet krijgsmacht.

Het volledig uiteenvallen van de conventionele strijdkrachten van de voormalige Sovjet Unie in de republiekslegers valt niet te stoppen. De redenen voor deze desintegratie zijn het wantrouwen tegenover Rusland en de met Rusland geïdentificeerde GOS-defensieleiding bij vrijwel alle voormalige Sovjet republieken, de uiteenlopende geopolitieke belangen van de nieuwe staten, de betekenis van nationale krijgsmachten voor deze landen als uitdrukking van nationale soevereiniteit en als middel waarmee afscheidingsbewegingen kunnen worden beteugeld, en tenslotte het feit dat de nieuwe staten de van de Sovjet Unie geërfde strijdkrachten in hun huidige omvang niet meer kunnen bekostigen.

Het Sovjet leger valt nu uiteen, of om het in de woorden van Izvestiya te zeggen "het ondeelbare wordt gedeeld". In dat kader blijken de GOS-republieken in het algemeen de neiging te hebben om materieel en infrastructuur van het voormalige Sovjet leger, dat zich nu op hun grondgebied bevindt, als hun eigendom te beschouwen. Doordat als gevolg van de "Koude Oorlog" het zwaartepunt van de Sovjet militaire macht zich in het Westen en het Zuid-Oosten van de voormalige Sovjet Unie bevindt erven de Oekraïne en Wit-Rusland een relatief grote en goed uitgeruste legermacht, terwijl de landen in Centraal-Azië misdeeld zijn. Deze verdeling heeft net zo'n willekeurig karakter als bijvoorbeeld het opdelen van de Nederlandse krijgsmacht over onze provincies zou hebben: Gelderland zou als militaire grootmacht naar voren komen, terwijl Zuid-Holland niets zou voorstellen.

Rusland kan op basis van de op haar grondgebied gestationeerde troepenmacht ruim de helft van het militaire potentieel claimen, waarschijnlijk aangevuld met alle ex-Sovjet troepen buiten het GOS. Maar voor Rusland geldt dat zij geconfronteerd wordt met een zeer ongelukkige ontplooiing van haar strijdkrachten. Die

bevinden zich voor het merendeel in het noorden en in het Verre Oosten aan de grens met China en Korea.

Als gevolg van de desintegratie van de Sovjet Unie zijn er grote problemen ontstaan bij de vulling van de strijdkrachten met dienstplichtigen. Doordat alle GOS-lidstaten eigen regels handhaven met betrekking tot de dienstplicht ontstaat dit voorjaar een situatie, waarbij in bepaalde delen van het GOS -zoals in Rusland- onvoldoende dienstplichtigen zijn om alle functies te vullen, terwijl in andere republieken juist sprake is van overschotten aan personeel. Deze complicaties komen boven op de problemen die zich al manifesteerden bij de najaarslichting 1991, toen meer dan de helft van de dienstplichtigen niet is opgekomen. Daarnaast is onder beroeps- en dienstplichtig personeel een verhuizing naar de staat van de eigen nationaliteit op gang gekomen, waardoor opnieuw op grote schaal vacatures ontstaan. Als gevolg hiervan is er inmiddels bij een groot aantal eenheden sprake van ernstige personeelstekorten, die de inzetbaarheid van de strijdkrachten in belangrijke mate ondergraven. De Chefstaf van de GOS-strijdkrachten, Kolonel-Generaal [REDACTED] verwees in verband met deze problemen naar eenheden waar officieren zelf wacht moesten gaan lopen omdat er niet genoeg soldaten meer zijn.

Verder zijn er problemen met de hele logistiek, die ooit is opgebouwd met het oog op een oorlog tegen de NAVO, maar die nu niet meer functioneel is. Een andere moeilijkheid die is ontstaan na het einde van de USSR betreft het feit, dat meer dan de helft van de depots met daarin duizenden stukken artillerie, tanks en pantservoertuigen zich buiten Rusland bevindt. Het is de vraag of de GOS-strijdkrachten -of Rusland- daar nu nog vrijelijk over kunnen beschikken. In maart bleek uit satelietfoto's dat in Turkmenistan de toegang tot een groot depot een tijd was geblokkeerd, toen de autoriteiten daar de spoorlijn naar het depot afsloten met goederenwagons.

Een commentator van Izvestiya schetste kort geleden een somber beeld van strijdkrachten in het GOS. Hij meende dat nu voor een sluwe en berekenende vijand de gelegenheid was gekomen om de

landen van het GOS aan te vallen omdat het onzeker was of het leger een agressor zou kunnen afweren. Wij denken niet dat het GOS weerloos is. Maar er is wel militair vermogen verdwenen. Met het oog op de eerder genoemde praktische problemen, alsmede de geringe inzetbaarheid van de troepen in Duitsland, Polen en de Baltische landen - zo er nog sprake is van inzetbaarheid-, maar vooral met het oog op het ontbreken van militaire samenwerking tussen Rusland en de Oekraïne is een grootschalig offensief tegen de NAVO niet meer uitvoerbaar. In NAVO-verband zien we alleen nog de mogelijkheid van een aanval beperkt in omvang en doelstelling.

Momenteel is er geen enkele aanwijzing dat er in de toekomst vanuit het GOS weer een dreiging zou kunnen uitgaan, zoals we die van de Sovjet Unie kenden. Een eventueel herstel van zo'n offensieve capaciteit van Rusland en haar eventuele bondgenoten zou om enorme investeringen vragen. Het is onze inschatting dat daarvoor onvoldoende middelen beschikbaar zijn.

De indicaties wijzen juist op een teruggang: dit jaar zullen de totale defensie-uitgaven van de voormalige Sovjet Unie, die in 1989/1990 nog overeenkwamen met 15% à 17% van het BNP, ondanks de plannen van diverse republieken om over te gaan tot de vorming van eigen nationale strijdkrachten, verder teruglopen. Voorlopige begrotingscijfers voor 1992 duiden erop dat Rusland, dat feitelijk de verantwoordelijkheid voor de financiering van de strijdkrachten van het GOS heeft overgenomen, de defensie-uitgaven met minstens 40% zal verlagen. Voor militair onderzoek en ontwikkeling (R & D) is eveneens een vermindering van de uitgaven met ongeveer de helft voorzien. Voor de aanschaffingen van militair materieel die sinds 1988 al met ca. 40% zijn teruggelopen, zullen de reducties nog hoger uitvallen. Rusland zal de aanschaffings-uitgaven met 70% à 85 % verminderen en naar verwachting het accent leggen op aanschaf van reserve-delen voor reeds in gebruik zijnd materieel. De reducties zullen alle krijgsmachtdelen betreffen.

De defensie-inspanning van de voormalige Sovjet republieken zal, over het geheel genomen, de komende jaren naar verwachting een sterk dalende tendens te zien blijven geven. De defensie-inspanning van de nieuwe republieken zal in vergelijking met die van de

voormalige Sovjet Unie tijdens de regeringsperiode van Gorbachev op de middellange termijn tot mogelijk 1/4 a 1/5 van dat niveau worden teruggebracht.

Zowel Rusland als de overige GOS-staten, die een eigen krijgsmacht willen opbouwen, moeten in een krimpend budget de ruimte vinden voor aanzienlijke investeringen. In beginsel moet er een nieuwe infrastructuur worden opgebouwd om de troepen in eigen land te huisvesten en te oefenen. Verder moet er geïnvesteerd worden in nieuwe logistieke voorzieningen. De daarvoor vereiste fondsen komen boven op de investeringen, die samenhangen met de terugtrekking van de troepen uit Centraal-Europa en de herstructurering in verband met het CSE-verdrag. In het algemeen zullen de GOS-staten de komende jaren de hoogste prioriteit in hun budget vooral toekennen aan het zoveel mogelijk op peil houden van de levensomstandigheden van de militairen op hun grondgebied, met name van het beroepspersoneel en het oplossen van het nijpende tekort aan huisvesting voor militairen. Geschat wordt dat inmiddels in het hele Gemenebest voor zo'n 300.000 officieren en hun gezinnen geen huisvesting beschikbaar is. Dit probleem zal door de te verwachten terugtrekking van eenheden uit de Baltische staten en de ontbinding/overplaatsing van militaire formaties van de voormalige Sovjet strijdkrachten verder toenemen. De oplossing ervan zal miljarden investeringen vergen. Voor wat betreft het materieelbeleid zullen alle republieken die streven naar een eigen, nationale krijgsmacht primair gebruik maken van (overtollige) uitrusting van de huidige GOS-strijdkrachten. In het aanschaffingsbeleid zal de invoering van van nieuw ontwikkelde en geproduceerde uitrustingsstukken een selectief karakter dragen. Het gebrek aan middelen heeft reeds geleid tot een speurtocht naar nieuwe inkomstenbronnen teneinde bepaalde investeringsprojecten toch te kunnen voltooien. Zo heeft het militair dagblad Rode Ster onlangs het initiatief genomen om de bouw van het vliegdekschip "Varyag" door giften van lezers te voltooien waartoe de Russische marine een speciaal rekeningnummer wil openen.

Mede door het -om het zo maar te zeggen- sociale karakter van de Russische, én de Oekraïense defensiebegrotingen zal een fors deel

van het effectieve militaire vermogen, waarover tot voor kort de Sovjet staat nog kon beschikken, verloren gaan.

Indicatief voor die reducties zijn de plannen van Rusland en de Oekraïne. Rusland mikt uiteindelijk op een krijgsmacht van 1,2 à 1,4 miljoen man, bestaande uit een landmacht, luchtmacht, marine en een organisatie-onderdeel met strategisch-nucleaire wapens. Als Rusland een krijgsmacht op -laten we zeggen- Sovjet niveau had willen aanhouden, dan zouden de Russische strijdkrachten 2 tot 2½ miljoen man hebben omvat. De Oekraïne streeft waarschijnlijk naar een krijgsmacht van 200.000-250.000 man, terwijl zich daar momenteel nog het dubbele aantal militairen bevindt.

De vraag ligt voor de hand of dit beeld zou veranderen indien in één of meer republieken (bijvoorbeeld Rusland) autoritaire regimes de macht zouden overnemen. Zo'n ontwikkeling zou vanuit Westers perspectief niet noodzakelijkerwijs extra veiligheidsrisico's met zich meebrengen, zeker niet zolang men economisch blijft samenwerken met het Westen en een geordende afbouw van het defensie-vermogen hoofdpunten van beleid blijven. Mochten dergelijk regimes echter proberen het oude offensieve potentieel te herstellen, dan zou dat het werk van vele jaren zijn. De economische voorwaarden daarvoor zullen in ieder geval op middellange termijn nog ontbreken. En zo'n keuze voor "kanonnen" in plaats van "boter" zou gepaard gaan met grote politieke en economische risico's voor de betrokken regimes. We achter daarom een wederopbouw van een groot, dreigend militair potentieel in het GOS uiterst onwaarschijnlijk.

De ontwikkelingen in de defensie-industrie onderbouwen deze verwachting. Bezuinigingen op de defensie-uitgaven zullen op grote schaal tot faillissementen en werkeloosheid in de militaire industrie leiden. De afgelopen paar jaar hebben veel militaire bedrijven zich nog staande weten te houden door op grote schaal bankkredieten op te nemen. Zij kampen nu met schulden die in de honderden miljarden roebels lopen. Volgens een Russische functionaris staat momenteel ruim 20% van de Russische defensiebedrijven op de rand van het bankroet en kan meer dan 40% nauwelijks meer levensvatbaar worden genoemd. In het kader van de economische

hervormingen lijkt de optie van nieuwe miljardenkredieten van de Russische overheid nu afgesloten. De desintegratie van het militair-industriële complex wordt nog versterkt door het wegval-
len van traditionele aanvoerlijnen voor essentiële grondstoffen en halfprodukten. Voortgaande produktie ten behoeve van de export biedt geen reële uitweg uit de enorme financiële problemen. De perspectieven op de internationale wapenmarkt zijn ook niet gunstig. Sinds 1988 is de militaire export vanuit de voormalige Sovjet Unie naar niet-communistische landen in de Derde Wereld al met ongeveer 2/3 teruggelopen (tot ca. 5 miljard US dollar).

De vooruitzichten voor een grootschalige succesvolle conversie van de militaire industrie naar civiele produktie zijn evenmin gunstig in het licht van de kapitaalschaarste waarmee de voormalige Sovjet republieken worden geconfronteerd. Van een gecoördi-
neerde aanpak van de conversie- problematiek is overigens geen sprake. Elke republiek gaat voor wat betreft de planning van de toekomst van de nationale defensie-bedrijven in feite zijn eigen gang. Zo heeft de Oekraïense regering de afgelopen maand besloten in het militaire produktiecomplex te Dnepropetrovsk de produktie van draagraketten voor de ruimteprogramma's te staken en over te gaan op de vervaardiging van trolleybussen. Niets wijst erop dat dit besluit met Rusland, als hoofdverantwoordelijke voor de ruimtevaartprojecten van de voormalige Sovjet Unie, is gecoördi-
neerd.

Het militaire productie-vermogen van de voormalige Sovjet Unie -eens in zijn omvang absoluut uniek de wereld- zal al op korte termijn structureel, drastisch worden teruggebracht.

Samenvattend wil ik zeggen dat er nu geen dreiging van een groot offensief vanuit het GOS meer is vanwege de verminderde inzet-
baarheid van de strijdkrachten van de GOS-staten, maar vooral ook door het ontbreken van militaire samenwerking tussen Rusland en de Oekraïne.

We verwachten in de voorzienbare toekomst geen herstel van die dreiging omdat daartoe zowel de intenties als de middelen ontbre-
ken.

INZETBAARHEID GOS-STRIJDKRACHTEN

Ernstige personeelstekorten, bezuinigingen op defensie-uitgaven en de onenigheid tussen de lidstaten over status en taakstelling van alsmede de bevelsverhoudingen over de strijdkrachten ondergraven de inzetbaarheid van de strijdkrachten. Het volledig uiteenvallen van de strijdkrachten van de ex-USSR in republiekslegers valt niet te stoppen.

DEFENSIE-INSPANNING GOS/RUSLAND: VERWACHTINGEN

- sterke daling defensie-inspanning GOS-staten tot mogelijk een kwart van niveau van USSR onder Gorbachev
- prioriteit bij handhaving levensomstandigheden militairen
- selectieve introductie nieuw materieel
- duurzame capaciteitsvermindering defensie-industrie

MILITAIR VERMOGEN GOS/RUSLAND

Een grootschalig, strategisch offensief door het GOS/Rusland tegen de NAVO is niet meer uitvoerbaar.

Een eventueel herstel van zo'n offensieve capaciteit van Rusland en haar eventuele bondgenoten zou enorme investeringen vergen.

Daarvoor zullen ook op middellange termijn naar verwachting onvoldoende middelen beschikbaar zijn.

Het militaire vermogen van de republieken gezamenlijk zal ver achterblijven bij de militaire kracht van de USSR.

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/153/2295	11 juni 1992
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 18 juni 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

[REDACTED]
[REDACTED]
Kononel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/153/1295 d.d. 11 juni 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	4
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	5
Plv. Hoofd MID/KM	6
Plv. Hoofd MID/KL	7
Plv. Hoofd MID/KLu	8

Intern:

H/MID	9
HSI/MID	10
HMA/MID	11
HPEA/MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	21

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGENDIENST D.D. 18 juni 1992

A. MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Vrienschapsverdragen van Rusland met Centraal-Aziatische GOS-staten

Eind mei heeft Rusland met de Centraal-Aziatische staten Kazakhstan (25/5) en Uzbekistan (30/5) verdragen over vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand afgesloten, terwijl (op 28/5) een soortgelijk verdrag met Kyrgyzstan werd aangekondigd.

Het verdrag met Kazakhstan heeft een geldigheidsduur van 25 jaar en voorziet in een open grens tussen beide staten. Voorts zijn Kazakhstan en Rusland overeengekomen een "betrouwbare verdediging te verzekeren binnen het kader van één militair-strategische zone op basis van overeengekomen militaire doktrines en het beginsel van toereikendheid voor de verdediging". In dat verband is overeengekomen dat Rusland zal bijdragen aan de opbouw van de strijdkrachten van Kazakhstan. Het verdrag voorziet verder in gezamenlijk gebruik van en controle over het luchtruim en de ruimte, alsmede het gezamenlijk gebruik van militaire bases, schietbanen en andere militaire faciliteiten op het grondgebied van beide staten.

Wat betreft het Uzbeeks-Russische verdrag benadrukte de Uzbeekse [REDACTED] dat zijn land voor zichzelf geen toekomst ziet zonder Rusland. Karimov beschouwt samenwerking met Rusland noodzakelijk voor handhaving van de stabiliteit en vrede in de Centraal-Aziatische regio en voor het behoud van de integriteit van de Uzbeekse grenzen. Over de inhoud van het verdrag is nog weinig bekend, maar aangenomen wordt dat de bepalingen op defensie-gebied vergelijkbaar zijn met die in het Russisch-Kazakhstaanse verdrag.

Het aangekondigde Russisch-Kyrgyzstaanse verdrag zal volgens [REDACTED] van Kyrgyzstan overeenkomen met het Russisch-Kazakhstaanse verdrag. Los hiervan heeft Kyrgyzstan met ingang van 1 juni de controle over alle op het grondgebied van Kyrgyzstan gestationeerde troepen (ca.5500 man landstrijdkrachten en ca.5000 à 6000 man lucht- en luchtverdedigingsstrijdkrachten) opgeëist en aangekondigd dat het de financiële en materieel-technische ondersteuning van deze troepen op zich zal nemen. Met de vriendschapsverdragen willen Kazakhstan, Uzbekistan en Kyrgyzstan naar eigen zeggen in bilateraal verband met Rusland de samenwerking in GOS-kader verder onderbouwen en versterken. Naar verwachting zullen in de praktijk de genoemde bilaterale verdragen echter op tal van gebieden de multilaterale GOS-overeenkomsten steeds verder verdringen.

Overeenkomst GOS over definitie "strategische" strijdkrachten

Tijdens een bijeenkomst van Ministers van Defensie van het GOS en [REDACTED] van de GOS-strijdkrachten, [REDACTED], op 26 mei j.l. schijnt overeenstemming te zijn bereikt over de definitie van het begrip "strategische" strijdkrachten. Onder de nieuwe definitie vallen eenheden uitgerust met (strategische) nucleaire wapens, ruimte waarschuwings- en controle faciliteiten, alsmede luchtverdedigings "early warning" systemen. [REDACTED] heeft naar verluidt verklaard dat de Zwarte Zeevloot, waaraan inmiddels alle kernwapens zijn onttrokken, niet langer gerekend wordt tot de strategische strijdkrachten van het GOS. De [REDACTED] van de [REDACTED]

Oekraïne, [REDACTED], heeft gesteld dat ook de luchtlandingsstrijdkrachten en het grootste deel van de luchtmacht van de voormalige Sovjet Unie niet langer deel zullen uitmaken van de strategische strijdkrachten.

Het gemelde akkoord over het begrip "strategische" strijdkrachten kan tot een doorbraak leiden in de onderhandelingen tussen met name Rusland en de Oekraïne over de verdeling van de voormalige Sovjet strijdkrachten. Zoals bekend vormde vooral ook de verdeling van de Zwarte Zeevloot de afgelopen maanden een belangrijk conflictpunt tussen deze beide republieken. Centraal daarbij stond een fundamenteel verschil van mening tussen het GOS-Opperbevel/Rusland en de Oekraïne over de vraag, welk deel van deze Vloot "strategisch" was en onder het GOS-Opperbevel diende te vallen. Naar verwachting zal ook Georgië bij het overleg over de verdeling van de Zwarte Zeevloot betrokken worden. Georgië maakt in het kader van de opbouw van eigen strijdkrachten aanspraak op een klein deel van deze Vloot.

B. MILITAIRE AKTIVITEITEN/ONTWIKKELINGEN

1. LANDSTRIJDKRACHTEN

Problemen bij de voorjaarsopkomst van dienstplichtigen

Terwijl de opkomst (april-juni) voor de voorjaarspersoneelwisseling van dienstplichtigen nog gaande is, wordt duidelijk dat op dit gebied ook dit jaar, meer nog dan in voorgaande jaren, grote problemen zullen worden ondervonden. Volgens [REDACTED], verbonden aan de Generale Staf van de GOS-strijdkrachten, zal in Rusland ca. 70% van de nieuwe lichte op een of andere wijze zich onttrekken aan de opkomstverplichtingen. In andere Gemenebest-republieken doen zich vergelijkbare problemen voor. Naar de mening van [REDACTED] is de enige oplossing (voor Rusland) de overgang naar een kleiner leger, waarbij de dienstplicht geleidelijk wordt vervangen door contractvrijwilligers.

De toenemende problemen bij de opkomst van dienstplichtigen vormen enerzijds een uitvloeisel van de nieuwe politieke en staatkundige ontwikkelingen binnen het GOS, maar anderzijds zijn zij ook een gevolg van de negatieve publiciteit rond de strijdkrachten. Recentelijk zijn onderzoeken gedaan en gepubliceerd naar de toestand binnen de strijdkrachten waaruit naar voren komt dat de krijgsmacht wordt geteisterd door slechte discipline, laag moreel, criminaliteit, drank- en drugsgebruik, desertie, intimidatie, moord en zelfdoding op grote schaal.

Bij de najaarspersoneelwisseling 1991 hadden zich eveneens problemen voorgedaan bij de opkomst. Mogelijk heeft toen slechts ca. 25% van de dienstplichtigen gevolg gegeven aan de oproep. In Rusland was de opkomst in de grote steden (Moskou en Leningrad) zelfs niet hoger dan 10%. Als gevolg hiervan waren bij de najaarspersoneelwisseling van 1991 uiteindelijk slechts ca. 100.000 nieuwe dienstplichtigen beschikbaar ter vervanging van 600.000 - 650.000 ontslagen dienstplichtigen. Aangenomen wordt dat voor de najaarsopkomst van 1991 minder dan 500.000 man zijn opgeroepen.

Hoewel er als gevolg van reducties, reorganisaties en terugtrekkingen ongetwijfeld een groot aantal functies is/wordt opgeheven, lijkt het vrijwel zeker dat de militaire autoriteiten inmiddels grote problemen ondervinden bij het vullen van zelfs de noodzakelijk geachte functies. Republieken die hebben aangekondigd eigen strijdkrachten op te willen richten, maken daarbij vermoedelijk ook gebruik van dienstplichtigen die eigenlijk voor dienstplichtvervulling bij Gemenebeststrijdkrachten waren opgeroepen. Naar verwachting zullen de autoriteiten in ieder geval trachten de meeste, zo niet alle, functies bij de "strategische" strijdkrachten te vullen met beroepsmilitairen en vrijwilligers.

2. LUCHSTRIJDKRACHTEN

Opbouw Oekraïense Luchtstrijdkrachten (LSK)

De opbouw van de Oekraïense Luchtstrijdkrachten bevindt zich momenteel in het beginstadium en zal, volgens schattingen in Kiev, nog minstens tot het jaar 2000 gaan duren. De Oekraïne heeft te kennen gegeven de LSK en de luchtverdediging (LVD) te willen samenvoegen tot één organisatie, die uit drie luchtmachtgroepen zal moeten gaan bestaan. Het personeelsbestand zal tot ongeveer 50% van de huidige in de Oekraïne aanwezige personeelssterkte (LSK: 50.000 en LVD 86.000) worden gereduceerd. De inkrimping zal echter geleidelijk plaatsvinden om omscholing van het overvloedig personeel naar de burgermaatschappij mogelijk te maken. Over de inkrimping van het vliegtuigbestand van de Oekraïne, in totaal 4000 militaire vliegtuigen waarvan naar schatting 1300 gevechtsvliegtuigen, zijn nog geen uitspraken gedaan.

Een groot gedeelte van de vliegtuigindustrie en onderhoudsfaciliteiten van de voormalige Sovjet Unie is in Rusland gevestigd. De logistieke ondersteuning van de Oekraïense LSK zal hierdoor mogelijk in de toekomst nog problemen opleveren. De Oekraïne heeft echter te kennen gegeven dat zij voor nog ruim een jaar voldoende uitrusting en reserve-onderdelen heeft. Tevens zijn momenteel onderhandelingen gaande met Rusland en andere GOS-republieken over de herbevoorrading van elkaars strijdkrachten. Volgens de Oekraïne is verder de in de eigen republiek aanwezige vliegtuigindustrie vooralsnog toereikend. Naar verluidt zouden er plannen bestaan om eventueel overvloedig geworden militair materieel te verkopen op de internationale markt.

3. ZEESTRIJDKRACHTEN

Concentratie van nucleaire onderzeebootproductie van het GOS/Rusland in Severodvinsk

Recent is door het [REDACTED] van marinescheepsbouw, [REDACTED] verklaard dat de bouw van nucleair voortgestuwde onderzeeboten zal worden geconcentreerd in Severodvinsk aan de Witte Zee, terwijl de overige onderzeebootwerven zullen worden geconverteerd naar civiele produktie. De hele operatie moet in 1995 zijn voltooid.

Indien Rusland het bereikte niveau van hoogwaardige technologie in de nucleaire onderzeebootbouw en -onderhoud wil handhaven, dan is men onder de huidige omstandigheden gedwongen om de totale produktie te concentreren in Severodvinsk. Deze werf kan worden beschouwd als de grootste onderzeebootwerf ter wereld en telt meer dan 35.000 werknemers, welke voor het grootste gedeelte wonen in Severodvinsk. Inkrimping van de produktie of, in het ergste geval, sluiting van deze werf zou een ramp betekenen voor Severodvinsk, omdat deze stad volledig afhankelijk is van de werf. Conversie naar civiele produktie van deze hooggespecialiseerde werf wordt voorlopig uitgesloten.

Tot op heden werden onderzeeboten op vier verschillende werven gebouwd:

- in Severodvinsk (SSGN OSCAR II, SSN AKULA, SSBN follow-on)
Zeven eenheden van de OSCAR II en drie eenheden van de AKULA zijn tot nu toe hier gebouwd, terwijl een mogelijke opvolger van de DELTA IV of een nieuw type SSBN alleen hier gebouwd kan worden.
- in St. Petersburg (SSN VICTOR III, SSK KILO)

De produktie van SSN VICTOR III is eind vorig jaar beëindigd en de werf is al gedeeltelijk overgeschakeld naar civiele produktie. De KILO klasse wordt uitsluitend gebouwd voor exportdoeleinden.

- in Nizhniy Novgorod (SSN SIERRA II, SSK KILO)
De laatste eenheid van de SIERRA II klasse zal waarschijnlijk nog worden afgebouwd en mogelijk in 1993 zijn voltooid. Ook deze werf is al gedeeltelijk geconverteerd naar civiele produktie en zal de KILO klasse alleen bouwen voor exportdoeleinden.
- in Komsomolsk (SSN AKULA, SSK KILO)
Deze werf heeft vijf AKULA's gebouwd en zal de zesde eenheid waarschijnlijk afbouwen. De eenheid zal naar verwachting in 1994 gereed zijn. De conversie naar civiele produktie is reeds aangekondigd in de media, maar nog niet uitgevoerd. De produktie van de KILO klasse zal voorlopig voor eigen behoefte doorgaan.

Concentratie van nucleaire onderzeebootbouw in Severodvinsk biedt de volgende voordelen:

- Behoud van de vergaarde know-how. Concentratie van planning, ontwikkeling en bouw waarborgt dat de vergaarde know-how op peil blijft.
- Verhoging kosteneffectiviteit. Beschikbare produktcapaciteit kan volledig worden benut en toeleveringsindustrieën kunnen zich op één werf concentreren.
- Waarborg werkgelegenheid in Severodvinsk. Overige werven kunnen zich toeleggen op civiele produktie.
- Milieu-technische redenen. De omgang met radio-actieve brandstoffen voor de militair-maritieme sector wordt geconcentreerd op één locatie. In de toekomst zouden eventueel nucleair voortgestuwde oppervlakteschepen hier gebouwd kunnen worden.

Berging Russische kernonderzeeër voorlopig van de baan

ROTTERDAM - De berging van de Russische kernonderzeeër Komsomolets gaat voorlopig niet door. Reden daarvoor is de economische situatie binnen het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). Betaling van het bergingsbedrag van naar schatting 400 miljoen gulden is daardoor onzeker. Daarbij komt dat ook andere prioriteiten op bergingsgebied zich aandienen, zoals de onlangs bekend geworden stort van grote hoeveelheden nucleair afval bij Nova Zembla. Dit heeft een woordvoerder van Smit Internationale donderdag meegedeeld.

De "Komsomolets" ligt sinds april 1989 bijna 1.700 meter diep op de bodem van de Barentsz Zee. De door kernenergie voortgestuwde onderzeeër zonk nadat er aan boord brand was uitgebroken. Daarbij kwamen 42 opvarenden om het leven. Het wrak ligt ver uit de kust, ongeveer 200 mijl ten noorden van Noorwegen.

Het NDOC, een gezamenlijke onderneming voor bergingen op grote diepte van bergingsbedrijf Smit Tak en het Leidse Offshorebedrijf Heerema, heeft de berging lange tijd voorbereid. Technisch is die mogelijk, maar de onzekere situatie in de voormalige Sovjet Unie maakt, zoals aangegeven, betaling van de berging onzeker. De tot nu toe gemaakte kosten voor onder meer het technische onderzoek zijn wel vergoed.

Archief

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/153/2671	09 juli 1992
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 16 juli 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Stafzdeling Inlichtingen

[REDACTED]
Kopieel der Grenadiers
[REDACTED]

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/153/2671 d.d. 09 juli 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	4
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	5
Plv. Hoofd MID/KM	6
Plv. Hoofd MID/KL	7
Plv. Hoofd MID/KLu	8

Intern:

H/MID	9
HSI/MID	10
HMA/MID	11
HPEA/MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	21

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGEDIENST D.D. 16 juli 1992

A. MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

● RUSLAND : SCEPSIS OVER START-PLUS PRINCIPE-ACCOORD

Op 17 juni sloten de presidenten [redacted] en [redacted] in Washington een principe-accord om na START verder te gaan met de reductie van de strategisch-nucleaire bewapening: START-plus. Uiteindelijk moet dat in het jaar 2003 leiden tot een Amerikaans en Russische arsenaal van respectievelijk 3500 en 3000 kernkoppen. De Russische zijde heeft daarbij een grote concessie gedaan door in te stemmen met de volledige eliminatie van de categorie van op land gestationeerde intercontinentale raketten met meervoudige koppen (Mirved-ICBM's). De Amerikaanse tegenconcessie betrof vooral een halvering van het aantal op onderzeeboten gestationeerde raketten (SLBM's) na START met 1750 gevechtsskoppen.

De Russische Minister van Defensie, legergeneraal [redacted], was samen met [redacted] in Washington. Hij stelde zich daar achter het principe-accord:
"Dat wat bereikt is op het militaire vlak heeft een enorme betekenis. Alleen diletantanten kunnen stellen dat wij hebben verloren of in de besprekingen hebben toegegeven aan de VS. 100-200 raketten stellen tegenwoordig niets meer voor. Het belangrijkste is dat de algemene veiligheid groter wordt, het vijandbeeld verdwijnt."
(Rode Ster 19 juni)

[redacted] noemde later (Rode Ster 22 juni) als winstpunt van START-plus de versterking van de strategische stabiliteit, in het bijzonder door het verdwijnen van de Mirved-ICBM's. Hij gaf toe dat de ontmanteling van de wapens geld zou kosten, maar stelde dat daar grote besparingen tegenover staan door het wegvallen van exploitatie- en R & D-kosten. En ander gunstig effect was dat de Amerikaans-Russische betrekkingen door het principe-accord in alle opzichten een positieve impuls kregen. Grachev wees er voorts met nadruk op dat naleving van het ABM-verdrag een absolute voorwaarde voor uitvoering het principe-accord is. Hij verklaarde verder dat Rusland voldoende strategische wapens overhoudt om de veiligheid te garanderen:
"Berekeningen van Russische militaire geleerden tonen dat de hoeveelheid van 3000-3500 gevechtsskoppen nog steeds groter is dan het aantal dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de aan de strijdkrachten toevertrouwde opdrachten. Als je beschikt over een effectief waarschuwings- en bevelvoeringssysteem -en dat doen we- kunnen wij dus vanuit een zuiver militair gezichtspunt nog verdere reducties van de strategisch-nucleaire wapens plannen."

De Opperbevelhebber van de GOS-strijdkrachten luchtmaarschalk Shaposhnikov reageerde voorzichtig positief op START-plus. Hij sloot echter niet uit dat bij het opstellen van het echte verdrag sprake zou kunnen zijn van "aanpassingen en een paar correcties met betrekking tot het tijdschema en wapentypes". Shaposhnikov zei verder dat op dit moment er geen alternatief voor ontwapening is.

Zoals te verwachten viel reageerde Pravda, tegenwoordig een oppositie-krant en spreekbuis van een deel van de oude gevestigde orde, in een commentaar uiterst negatief op START-plus. De krant schreef dat juist nu het schild van de luchtverdediging door het uiteenvallen van de USSR aan stukken is, ook het nucleaire zwaard onthoofd wordt. (Pravda laat daarbij buiten beschouwing dat het mogelijk

uiteenvallen van het schild een actueel probleem is ,maar dat START-plus pas rond de eeuwwisseling wordt gerealiseerd.) Geen wonder dat het Amerikaanse Congress voor [REDACTED] applaudiseerde, aldus Pravda.

Verrassender was het negatieve onthaal van START-plus in de legerkrant Rode Ster, sinds kort het officiële orgaan van het Russische Ministerie van Defensie. De vaste buitenlandcommentator [REDACTED] stelde op 20 juni dat volgens de meeste waarnemers START-plus de VS een militair voordeel opleverde. Op zich kan het opgeven van pariteit Rusland voordeel brengen, aldus [REDACTED], maar alleen op voorwaarde van een versterking van de "economische factor" van het veiligheidsbeleid. [REDACTED] schrijft dat van het laatste geen sprake is, nu de economie zich nog steeds in een neerwaartse trend bevindt. Als over 9 tot 13 jaar Rusland economisch niet hersteld is, zou het land door het uitvoeren van START-plus "zichzelf zelfs van het formele kenmerk van een grote mogendheid beroven".

Op 26 juni volgde nog meer kritiek op START-plus, dit keer van Rode Ster journalist ltkol [REDACTED]. Hij betichtte de Verenigde Staten van dubbelspel: Rusland partner en bondgenoot noemen maar ondertussen het streven naar een militair overwicht voortzetten. Zijn oordeel over START-plus was zeer negatief. Hij betreurde het opgeven van de SS-18:

".volgens het principe-accord behouden de Amerikanen first strike wapens nadat Rusland beroofd is van het recht de RS-20 (SS-18) te behouden, de meest effectieve en na lancering onkwetsbare Russische raketten, die een stabiliserende factor hadden kunnen zijn."

Terwijl Rusland zijn meest effectieve systemen moet inleveren, kunnen de Amerikanen het sterkste onderdeel van hun triade -de SLBM's op de Trident onderzeeboten- behouden, aldus Dokuchayev:

"Op papier is er hier [bij SLBM's] evenwicht, maar alleen op papier. DE VS behouden alle 18 allernieuwste "Trident" onderzeeboten met SLBM's (het aantal ladingen per systeem mag worden teruggebracht). Trident is een first strike wapen. Rusland heeft maar zes vergelijkbare onderzeeboten (Typhoon). Het grootste deel van onze onderzeebootvloot (totaal 62 eenheden) zijn verouderende boten, die te water werden gelaten in de jaren zeventig (Navaga, Murena, Kaljmar). Daarom bevindt zich steeds het grootste deel in de bases of op een werf, maar net 20% is op patrouille. Zonder welk accord dan ook zal dat percentage teruglopen (de defensiebedrijven, daaronder de werven, zijn in verval). Het kan zo uitpakken dat tegen het jaar 2000 onze hele strategische vloot aan de kant ligt en zijn onkwetsbaarheid verliest."

De legerjournalist constateert verder ook bij de strategische bommenwerpers een overwicht voor de VS. Met 15-20 B-2's zullen de VS over een first strike systeem beschikken. Daar staat volgens hem een Russische bommenwerpervloot van verouderd ontwerp tegenover. [REDACTED] stelt dat de enige moderne bommenwerpers uit het arsenaal van de ex-USSR, de TU-160/ Blackjack, door de Oekraïne worden behouden. Hij merkt verder op dat in START-plus niets is opgenomen over op zee of in de lucht gelanceerde kruisraketten met kernkoppen voor de lange afstand, een gebied waar de VS een overwicht heeft.

#) Dokuchayev heeft het laatste maanden regelmatig felle kritiek geleverd op zowel [REDACTED] als de toenmalige Sovjet militaire leiding, omdat zij zich in de onderhandelingen over nucleaire wapens door de Amerikanen "een oor hadden laten aannaaien". Voorts stelde hij dat de Amerikanen erop uit waren door SDI de strategische wapens van het GOS militair waardeloos te maken.

[REDACTED]

Voorts schrijft Dokuchayev dat het Russische raketwaarschuwingssysteem "zich niet helemaal goed voelt". Hij gelooft niet in Amerikaans-Russische samenwerking op dit gebied en insinueert dat de gelijktijdig met START-plus overeengekomen Russisch-Amerikaanse samenwerking bij de ontwikkeling van een gemeenschappelijk waarschuwings- en afweersysteem tegen ballistische raketten een poging van de VS is om onder het ABM-Verdrag uit te komen.

Commentaar

De voorzichtige, impliciete kritiek op president Yeltsin van commentator Golts is vaker in de legerkrant Rode Ster te lezen. Het is evenwel ongebruikelijk dat iemand in Rode Ster het zo openlijk oneens is met de de Minister van Defensie. Het artikel van Dokuchayev is bovendien duidelijk geschreven met het oogmerk om de argumenten te ontkrachten, die Minister van Defensie [REDACTED] ter verdediging van START-plus heeft aangevoerd. Zowel [REDACTED] als [REDACTED] blijken het daarbij oneens met [REDACTED] visie dat de VS in de eerste plaats een bevriende natie is. De zienswijze van de Rode Ster-medewerkers is overigens nog steeds wijdverspreid binnen het militaire establishment in Rusland. Aangenomen wordt dat dit mede samenhangt met het gegeven, dat nogal wat militairen en functionarissen in de defensie-industrie veel te verliezen hebben bij voortgezette ontwapening. Het feit dat in een orgaan als Rode Ster deze denkbeelden nog alle ruimte krijgen geeft aan dat de aanhangers van deze opvattingen niet zonder invloed zijn.

Aan zowel de beslissing START-plus te sluiten als de kritiek op het principe-accord liggen politieke en militair-politieke overwegingen ten grondslag, die feitelijk los staan van de kwestie of tot verdere reductie van de strategisch nucleaire wapens kan (of moet) worden overgegaan.

Politiek gezien heeft [REDACTED] START-plus gesloten omwille van goede betrekkingen met de VS. Een accord over de nucleair-strategische wapens was voor Yeltsin een van de weinige overgebleven mogelijkheden om een groot politiek gebaar te maken in de richting van de VS. Duidelijk was dat Yeltsin daaraan veel waarde hechtte. In de binnenlandse politieke arena levert START-plus hem op korte termijn waarschijnlijk weinig op. De implementatie ligt naar de maatstaven van de huidige politieke verhoudingen in Moskou in de verre toekomst. Economisch gezien zal START-plus, nog afgezien van de kosten verbonden aan de ontmanteling van de strategische kernwapens, slechts tot relatief bescheiden besparingen op de defensiebegroting leiden. Grachev's positieve inschatting van de omvang van deze uitgaven-reducties is verassend. Uitgaven voor de Strategische Raketstrijdkrachten omvatten in 1990 volgens Westerse berekeningen slechts ca. 5% van het totale defensiebudget.

[REDACTED] weet dat veel van zijn politieke tegenstanders in Rusland START-plus aangrijpen om hem aan te vallen en hem verwijten tegenover de VS te toegeeflijk te zijn geweest. Het is echter denkbaar dat Yeltsin in START-plus een mogelijkheid ziet om in het militaire kamp verdeeldheid te zaaien en bepaalde elementen in de strijdkrachten (met name [REDACTED]) nauwer aan zich te binden. Momenteel is er een interne machtstrijd binnen de te vormen Russische strijdkrachten gaande over de vraag hoe de steeds schaarser wordende middelen over de krijgsmachtgedelen zullen worden verdeeld. De Russische defensietop bestaat overwegend uit landmachtgeneraals. Zij hebben geen direct belang bij het aanhouden van een groot nucleair arsenaal. De Strategische Raketstrijdkrachten daarentegen duidelijk wel. Zij vormen evenwel (nog) geen onderdeel van het Russische defensie-apparaat, maar vallen onder het GOS. Mogelijk komt het [REDACTED] c.s. niet ongelegen dat bij het verdelen van de Russische defensiegelden één krijgsmachtdeel door START-plus op voorhand op verlies is gezet en steunen zij vooral daarom START-plus. Bovendien ontstaat door START-plus de mogelijkheid om R & D-gelden voor de ontwikkeling en modernisering van strategische wapensystemen nu te

bestemmen voor de onder meer door Grachev benadrukte modernisering van de conventionele bewapening.

B. MILITAIRE AKTIVITEITEN/ONTWIKKELINGEN

1. LANDSTRIJDKRACHTEN

● Voortgang in de terugtrekking van de Westelijke Groep van Strijdkrachten (WGF)

Op 9 juni j.l. heeft in Wuensdorf, ten zuiden van Berlijn een periodieke bijeenkomst plaatsgevonden van de Duits/Russische werkgroep over de planmatige terugtrekking van (GOS) strijdkrachten uit Duitsland.

Van WGF-zijde is daarbij een opgave verstrekt van personeel en materieel dat gedurende het eerste kwartaal van 1992 Duitsland heeft verlaten.

De opgave gaf het volgende beeld:

- 22.702 militairen;
- 12.775 burgers, incl. gezinsleden;
- 435 tanks;
- 467 APC's/AIFV's;
- 656 stukken artillerie;
- 0 gevechtsvliegtuigen;
- 0 helicopters.

Gedurende het tweede kwartaal, tot 31 mei zouden zijn vertrokken:

- 27.032 militairen;
- 15.547 burgers, incl. gezinsleden;
- 662 tanks;
- 681 APC's/AIFV's;
- 325 stukken artillerie;
- 101 gevechtsvliegtuigen;
- 82 helicopters.

Volgens WGF-opgave zou gedurende het eerste halfjaar van '92, tot 30 juni, in totaal 390.000 ton aan goederen, inclusief munitie en brandstof zijn/worden afgevoerd.

Binnen de werkgroep zouden enige verschillen aan het licht zijn gekomen betreffende het totaal aan tonnage van vervoerde goederen en de specificatie daarvan. Misverstanden daarover zouden tijdens de bijeenkomst zijn opgelost. Ook bij de opgaves en tellingen van AOC's/AIFV's en artilleriesystemen zouden verschillen bestaan tussen de WGF- en de Duitse cijfers. Van Duitse zijde wordt erkend dat zij niet of nauwelijks controle hebben over hetgeen per luchttransport wordt afgevoerd en derhalve genoeg moeten nemen met de WGF-opgaves daarover.

Dat dit in zijn algemeenheid kennelijk naar tevredenheid verloopt, zou mogen blijken uit het advies van de Duitse delegatieleden aan de autoriteiten om over te gaan tot uitbetaling van 8 miljoen D-Mark voor de financiering van transportkosten gedurende het tweede kwartaal van '92. Het betreft hierbij gelden die eerder waren achtergehouden. Van WGF-zijde werd toegezegd gespecificeerde opgaves te zullen verstrekken over de geplande transporten van 1993 en 1994.

2. LUCHTSTRIJDKRACHTEN

a. GOS

● Luchtverdedigingscapaciteit in Baltische Staten gereduceerd

Recent werd een begin gemaakt met de ontmanteling van strategische SA-5 complexen van de Noord-Westelijke Groep van Strijdkrachten in Estland en Letland. Het SA-5 systeem wordt voornamelijk gebruikt als "Barrier Defense" rondom dichtbevolkte gebieden en als "Point Defense" van strategische doelen. Terugtrekking van dit geleidewapen systeem op Russisch grondgebied houdt in dat het luchtverdedigingsnetwerk in het Baltisch gebied sterk wordt gereduceerd.

● Mogelijke oprichting Azerbaydzhaanse luchtmacht

Na de opheffing van een vlieger-opleidingseenheid in de republiek Azerbaydzhan, werden ruim 50 verouderde L-29/Maya trainingsvliegtuigen achtergelaten op het nabij Baku gelegen vliegveld Sangachaly. Ongeveer eenderde van dit bestand was operationeel inzetbaar. Er zijn aanwijzingen dat deze vliegtuigen momenteel gebruikt worden door Azerbaydzhaans luchtmacht personeel en men mogelijk een aanvang heeft gemaakt met de oprichting van een eigen luchtmacht. Hoewel de L-29/Maya primair een trainer is, kan het toestel zonder veel moeite geconverteerd worden als gevechtsvliegtuig en ingezet worden in het Azerbaydzhaans-Armeens conflict rond Nagorno-Karabach. Deze ontwikkeling zou het conflict wederom kunnen doen escaleren.

b. Midden- en Oost-Europa

● Tsjechische en Slowaakse Federatieve Republiek (TSFR)

Op 16 juni werd op het vliegveld Zatec in aanwezigheid van de TSFR bevelhebber van de lucht/luchtverdedigingsstrijdkrachten een wapentoonstelling en demonstratie gehouden voor een Israelische delegatie. Op de basis werd onder andere het SA-10 luchtafweersysteem tentoongesteld en werden vliegdemonstraties gegeven door de MIG-29/Fulcrum en de L-39/Albatros. Een lid van de Israelische delegatie heeft daarbij een vlucht in een tweezits Fulcrum gemaakt.

c. Midden Oosten en Noord Afrika

● Iran

3. ZEESTRIJDKRACHTEN

● Algemeen

De activiteiten van de GOS marine binnen de eigen vlootgebieden lag de afgelopen periode op een laag niveau. Buiten de eigen wateren bleef de presentie beperkt tot

■

routinematige activiteiten van opleidings-, onderzoekings- en ondersteuningsvaartuigen. Tevens vonden in de afgelopen periode activiteiten van enkele inlichtingenvaartuigen plaats.

● Ontwikkelingen in lopende marinebouwprogramma's in St. Petersburg

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

MA-D

7

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [redacted]
Telefax [redacted]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/153/3126	11 augustus 1992
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 17 augustus 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Militaire Analyse

[redacted signature]

Luitenant-kolonel

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	[redacted]
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[redacted]

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/153/3126 d.d. 11 augustus 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	4
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	5
Plv. Hoofd MID/KM	6
Plv. Hoofd MID/KL	7
Plv. Hoofd MID/KLu	8

Intern:

H/MID	9
HSI/MID	10
HMA/MID	11
HPEA/MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	21

BIJLAGE behorende bij brief
nr.: DIS/92/153/
d.d. 11 augustus 1992

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGEDIENST D.D. 17 augustus 1992

A. MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Inleiding

Zoals bekend richt de politiek-militaire aandacht in West-Europa/NAVO zich in toenemende mate op ontwikkelingen in de regio Midden-Oosten/Noord-Afrika. De proliferatie van massavernietigingswapens evenals de voortdurende modernisering/opbouw van conventionele wapenarsenalen, te zamen met de inherente politieke instabiliteit die nauw samenhangt met sociaal-economische factoren, brengen directe en indirecte militaire risico's voor NAVO-landen met zich. Hieronder volgt in kort bestek een analyse van de actuele (veiligheids)situatie in het Midden-Oosten/Noord-Afrika, waarin vier zo aangeduide "risicolanden" centraal staan.

VEILIGHEIDSRISICO'S MIDDEN-OOSTEN/NOORD AFRIKA

Voor West-Europa/NAVO is de regio Midden-Oosten/Noord-Afrika van aanzienlijke strategische betekenis. De aanwezigheid van grote voorraden strategische hulpbronnen (olie) vormt een factor van groot politiek en economisch belang. De veiligheid van de scheepvaartroutes van de Perzische Golf tot in de Middellandse Zee (Sea Lines of Communication, SLOCs) is van economisch levensbelang voor West-Europa. Voorts wordt de NAVO geconfronteerd met potentiële militaire risico's tegenover de Zuidflank, doordat de militaire capaciteit van bepaalde landen in het Midden-Oosten/Noord-Afrika is toegenomen.

De militaire risico's voor de NAVO zijn zowel direct als indirect. De factor die in eerste instantie - bepaalt of een land in de regio een direct risico vormt, is het vermogen om met militaire middelen (massavernietigingswapens en conventionele wapensystemen) aanvallen uit te voeren tegen doelen op NAVO-grondgebied. Additionele factoren van belang zijn de mate waarin het betreffende land een beleid voert, gericht tegen de belangen van één of meer NAVO-landen, alsmede de mogelijkheid dat de genoemde staat betrokken raakt bij een regionaal conflict dat ook de NAVO kan raken. Tegen deze achtergrond kunnen als landen die een dergelijk direct veiligheidsrisico kunnen vormen, worden aangemerkt: Libië, Syrië, Irak en Iran.

Mede onder invloed van het succes dat Irak met de inzet van chemische wapens boekte in de oorlog met Iran zijn, afgezien van Irak en Iran, met name Libië en Syrië overgegaan tot de productie van chemische wapens. Daarnaast zijn deze landen bezig met de ontwikkeling van biologische wapens. Aangenomen wordt dat - naast Irak - vooral Syrië en Iran vergevorderd zijn in de ontwikkeling van, relatief eenvoudige, biologische wapens. Iran beschikt waarschijnlijk zelfs over een zekere productiecapaciteit. Ook Libië tracht dergelijke wapens te ontwikkelen/verwerven.

Naast Irak is vooral in Iran en Libië de laatste jaren de technische kennis op nucleair gebied sterk toegenomen. In Irak zijn echter, naar wordt aangenomen, de belangrijkste faciliteiten voor de ontwikkeling van een nucleair wapen door de Verenigde Naties vernietigd. Geschat wordt dat Irak tenminste drie jaar verwijderd was van de vervaardiging van een eerste atoombom. De grote technologische problemen en de hoge kosten van de nucleaire programma's nopen Iran en Libië tot samenwerking met andere landen, waaronder met name Pakistan, India, de VR China, Noord-Korea, Cuba en Argentinië. Ook westerse particuliere bedrijven worden bij deze programma's

ingeschakeld. Er zijn sterke aanwijzingen dat Iran en Libië tevens trachten geleerden/technici, betrokken bij militair-nucleaire projecten in de voormalige Sovjet Unie, te werven.

De genoemde vier risico-landen achten een potentieel van ballistische raketsystemen, nog afgezien van het daarmee verworven politiek-militaire prestige, een onmisbaar bestanddeel van hun militaire afschrikkingsmacht. De capaciteiten van deze landen op dit gebied verschillen sterk. Sinds de Golfoorlog is het militaire risico dat uitgaat van het rakettenbestand van Irak sterk gereduceerd. Libië, Syrië, Iran, en wellicht toch nog in zeer beperkte mate Irak, zijn in staat raketsystemen tegen doelen op NAVO-grondgebied en in de Middellandse Zee af te vuren.

Ondanks de beschikbaarheid van geavanceerde wapensystemen, geldt voor alle vier genoemde landen dat er sprake is van een slecht opleidingsniveau van het militaire personeel en ontoereikend technisch onderhoud, hetgeen de operationele inzetbaarheid van de moderne wapens bij alle krijgsmacht delen in de praktijk beperkt.

Libië zet, ondanks de westerse boycot en pogingen om onder auspiciën van de VN te komen tot wapenbeheersing in de regio Noord-Afrika/Midden-Oosten, zijn programma voor ballistische raketten en de ontwikkeling op termijn van faciliteiten voor het vervaardigen van (ook) biologische wapens voort. De ontwikkeling van het militaire vermogen van Libië, dat ook beschikt over moderne maritieme middelen en geavanceerde bommenwerpers voor de lange afstand, houdt voor de NAVO een beperkt direct militair risico in.

De Syrische strijdkrachten die momenteel een moderniseringsproces ondergaan, kenmerken zich door een extreem gecentraliseerde bevelstructuur en een statisch optreden. Gestreefd wordt naar een diversificatie van de wapenaankopen die tot dusver waren geconcentreerd op de voormalige Sovjet Unie. De militaire samenwerking, vooral op het gebied van rakettechnologie met Iran, Libië en Pakistan wordt uitgebreid. Syrië beschikt over geavanceerde gevechtsvliegtuigen en ballistische raketsystemen die ook Turkije kunnen bereiken. Tevens worden chemische wapens geproduceerd.

Irak is, ondanks het huidige internationale isolement van het land, vastbesloten op termijn zijn leidende positie in de regio te herwinnen en een tegenwicht te bieden in het Golfgebied tegenover Iran. Irak beschikt, ondanks de zware verliezen in de Golfoorlog, nog steeds over een aanzienlijke militaire macht. Het betreft voornamelijk moderne tanks, pantservoertuigen en gevechtsvliegtuigen, waarvan overigens de inzetbaarheid beperkt is. Het arsenaal van en de productiefaciliteiten voor massavernietigingswapens zijn als uitvloeisel van de VN-resoluties voor het grootste gedeelte vernietigd. Irak blijft echter beschikken over een aanzienlijke technische kennis op dit gebied. Tegen deze achtergrond zal Irak, zeker zolang Saddam Hoessein aan de macht blijft, een bedreiging blijven voor de veiligheid in het Golfgebied en daarmee ook een veiligheidsrisico vormen voor de NAVO-landen. Alleen een permanente controle door de VN op de Iraakse bewapening en een voortgezette effectieve wapenboycot lijken de militaire wederopbouw van het regime te kunnen vertragen.

Iran trekt zich weinig aan van internationale conventies inzake massavernietigingswapens en initiatieven van onder meer de Verenigde Staten voor regionaal (wapen)beheersingsoverleg en zet zijn militaire opbouw onverminderd voort. Centraal in het buitenlandse/defensiebeleid staat de doelstelling Iran op te bouwen tot de dominante macht in de Perzische Golf-regio. Het is echter niet aannemelijk dat het huidige regime op afzienbare termijn op basis van zijn regionale aspiraties militaire acties zal ondernemen tegen de Golfstaten of belangen van de NAVO in het Golfgebied. Van de militaire "Alleingang" van Iran zal evenwel op de langere termijn toch een aanzienlijke potentiële dreiging in de regio uitgaan, met name voor de Golfstaten en Irak.

Indirecte militaire risico's komen voort uit plaatselijke conflicten en instabiliteit die de veiligheidsbelangen van de NAVO kunnen schaden en uiteindelijk tot een militaire betrokkenheid van NAVO-landen kunnen leiden. Een mogelijke betrokkenheid bij inter-Arabische, regionale conflicten vormt voor de NAVO-lidstaten het grootste indirecte militaire risico. Aan territoriale conflicten in de regio kunnen vooral ten grondslag liggen grensgeschillen en spanningen over olievoorraden en de watervoorziening. Ook economische crises, het groeiende nationalisme en islamitisch fundamentalisme alsmede de expansionistische politiek van bepaalde regimes kunnen tot grote regionale spanningen leiden.

Tegen deze achtergrond kunnen met name de volgende landen een indirect risico vormen: Algerije, Egypte, Libanon, Jordanië, Marokko, Soedan en Tunesië. Hoewel instabiliteit in deze landen geen direct militair risico voor de NAVO meebrengt, kunnen daardoor wel belangen van de NAVO worden geraakt. Dit geldt zeker indien de huidige regimes, die in de meeste gevallen nauw samenwerken met het Westen, door de islamitische oppositie omver zouden worden geworpen. In dit opzicht verdienen Egypte en Algerije de meeste aandacht. Op grond van hun strategische ligging kan een crisis, in samenhang met instabiliteit of een verandering van een regime, in deze twee landen grote regionale gevolgen hebben.

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp CVIN-bijdrage		DIS/92/153/3487	10 september 1992

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 17 september 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/153/3487 d.d. 10 september 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	4
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	5
Plv. Hoofd MID/KM	6
Plv. Hoofd MID/KL	7
Plv. Hoofd MID/KLu	8
<u>Intern:</u>	
H/MID	9
HSI/MID	10
HMA/MID	11
HPEA/MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	(21)

BIJLAGE behorende bij brief
nr.: DIS/92/153/
d.d. 10 september 1992

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGDIENST D.D. 17 september 1992

A. MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN IN GEMENEBEST VAN ONAFHANKELIJKE STATEN

In het kader van het CSE-Verdrag zijn door Nederland notificaties ontvangen van onder meer de Russische Federatie, de Oekraïne en Wit-Rusland aangaande organisatie en uitrusting van hun krijgsmachten. De notificaties geven de situatie weer per 17 juli 1992. Ze zijn niet alleen voor CSE van belang, maar ook omdat ze een vrij compleet overzicht geven van het materieel dat de drie Slavische republieken van de voormalige Sovjet strijdkrachten hebben overgenomen.

Volgens deze notificaties heeft Rusland bij de landstrijdkrachten bijna 60% van het zogenaamde "Treaty Limited Equipment" (TLE) van de voormalige Sovjet Unie overgenomen, de Oekraïne 25% en Wit-Rusland 13%. Bij de luchtstrijdkrachten is bijna 70% aan Rusland toegefallen, 25% aan de Oekraïne en 5% aan Wit-Rusland. Uit deze cijfers blijkt dat de drie Slavische republieken, die in Europa samen bijna 90% van de bevolking van de bij het CSE-Verdrag betrokken ex-Sovjet bevolking bevatten, gezamenlijk nagenoeg alle materieel van de voormalige Sovjet Unie in het CSE-gebied overnemen.

AANTALLEN GENOTIFICEERDE UITRUSTING (TLE) PER JULI 1992 IN ATTU-ZONE

	TANKS	ACV ^{#)}	ART ^{*)}	GEVECHTS- HELICOPTERS	GEVECHTS- VLIEGTUIGEN	PERSONEEL ^{£)}
RUSLAND	9.338	19.399	8.326	1.005	4.624	1.383.283
OEKRAÏNE	6.128	6.703	3.591	271	1.832	GEEN OPGAVE
WIT-RUSLAND	3.457	3.824	1.562	95	390	170.043

#) ACV= Armoured Combat Vehicle

*) Artillerie (inclusief raketwerpers) met een kaliber van 100 mm en groter

£) personeel in land-, lucht- en luchtverdedigingsstrijdkrachten en op land geplaatste marine-eenheden (marine-infanterie en kustverdediging)

Voor de andere voormalige Sovjet republieken (Moldova, Georgië en Azerbayzhan en in mindere mate Armenië) geldt dat zij op het notificatietijdstip slechts over bescheiden hoeveelheden uitrusting konden beschikken. Het proces van militaire boedelscheiding is feitelijk echter pas onlangs begonnen en een aanzienlijk deel van de militaire eenheden en het materieel in de Transkaukasus en Moldova (14 Leger) staan nog onder Russische jurisdictie. Deze republieken zullen echter in de komende tijd over meer materieel gaan beschikken door de overdracht van uitrusting van de Russische troepen die uit deze republieken worden teruggetrokken.

Uit de notificaties blijkt dat Wit-Rusland ervan afgezien heeft om alle luchtstrijdkrachten op haar grondgebied over te nemen. Een groot deel van de daar gestationeerde vloot van bommenwerpers (Backfire en Blinder) en jager-bommenwerpers (Fencer) blijkt door de Russische Federatie te zijn overgenomen.

Uit een eerste analyse van deze notificaties blijkt verder dat de Oekraïne alle eenheden van de land- en luchtsstrijdkrachten van de voormalige Sovjet Unie op haar grondgebied opeist, maar dat de Russische Federatie daar niet mee accoord wenst te gaan. Volgens de Russische notificatie is een deel van de eenheden in de Oekraïne gesubordineerd aan het Russische Ministerie van Defensie. Twistpunten blijken de in de Oekraïne gelegerde luchtlandingsdivisie (Bolgrad, ZW Oekraïne) en tenminste een deel van de op de Krim gestationeerde zogenaamde kustverdedigingsdivisie. Delen van beide divisies komen zowel in de Oekraïense als de Russische notificatie als nationale eenheden voor.

De Russische Federatie heeft verder in de Oekraïne gestationeerde vliegtuigen van de Zwarte Zeevloot (waaronder ook 40 Backfire bommenwerpers) in haar notificatie opgenomen. De notificatie dateert evenwel van vóór het accoord tussen Oekraïne en Rusland om voorlopig de Zwarte Zee vloot nog drie jaar gemeenschappelijk te beheren, zodat niet duidelijk is in hoeverre de notificatie nog de werkelijkheid weerspiegelt.

Deze notificatieverschillen maken duidelijk dat de militaire boedelscheiding tussen de Oekraïne en Rusland nog niet helemaal is afgerond. De verwachting is dat ook voor deze problemen een politieke oplossing gevonden zal worden.

Voorts onderstreept de Russische notificatie dat de kleinere voormalige Sovjet republieken voor hun defensie-opbouw qua materieel primair afhankelijk zijn van wat de Russische Federatie aan hen beschikbaar zal stellen. Daarmee behoudt de Russische leiding een sterke greep op het militaire beleid van de betreffende landen, hetgeen het overwicht van Rusland in het GOS verstevigt.

[REDACTED]

Ministerie van Defensie

Militaire inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage
Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]

Aan: zie verzendlijst

Uw brief Uw kenmerk Ons nummer DIS/92/181/4373 Datum 12 nov 1992
onderwerp: CVIN-bijdrage

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 17 september 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Staf Afdeling Inlichtingen
voor deze
Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

[REDACTED]

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen: één

Bezoekadres:
Kalvermark 28
's-Gravenhage

[REDACTED]

Doorkiesnummer:
[REDACTED]

[REDACTED]
Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/

d.d. 12 november 1992

<u>Aan</u>	<u>Ex nr.:</u>
Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2.
BuZa/ DAV	3
BuZa/ AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	4
Plv. Hoofd MID/ KM	5
Plv. Hoofd MID/ KL	6
Plv. Hoofd MID/ KLu	7
<u>Intern:</u>	
HMID	9
HSI/ MID	10
HMA/ MID	11
HPEA/ MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	21

Bijlagen: één

Bezoekadres:
Kalvermark 28
's-Gravenhage
[REDACTED]

Doorkiesnummer:
[REDACTED]

INLICHTINGENBRIEFING DEFENSIERAAD D.D. 11 NOVEMBER 1992

1. GEMENEBEST VAN ONAFHANKELIJKE STATEN

1.1 (C) Rusland

In oktober heeft [REDACTED] de "Wet op de Defensie" ondertekend. Dit is een kaderwet, die de bevoegdheden van parlement, president, regering en defensie-apparaat regelt. Volgens de wet worden de hoofdlijnen van het defensiebeleid vastgesteld door het parlement. Daartoe moet het parlement onder meer de grondbeginselen van de militaire doctrine aanvaarden. Verder moet het parlement de uitvoering van het defensiebeleid op hoofdpunten controleren. De nadere invulling van dit beleid berust echter bij de president, tevens opperbevelhebber, en het defensie-apparaat. Met name de Generale Staf speelt in dit verband een hoofdrol. De wet bepaalt verder dat de personeelssterkte van de Russische Strijdkrachten in vredetijd niet groter mag zijn dan 1% van de Russische bevolking, hetgeen momenteel een bovengrens van 1,5 miljoen betekent.

Ondanks deze "Wet op de Defensie" ontbreken nog steeds de voorwaarden voor een doeltreffend Russisch defensiebeleid. Het voornaamste probleem is dat door onderlinge verdeeldheid en de smalle machtsbasis van de huidige regering de Russische politieke leiding nog steeds geen algemeen aanvaard, alomvattend nationaal veiligheidsconcept heeft kunnen ontwikkelen. Daardoor is er ook nog steeds geen officieel aanvaarde Russische militaire doctrine. De [REDACTED] Minister van Defensie [REDACTED] heeft gewezen op het grote belang van deze doctrine: "Velen, waaronder ik, pleiten ervoor dat er eerst een militaire doctrine komt, op basis daarvan wordt een concept voor de opbouw van de strijdkrachten opgesteld en tenslotte worden op basis daarvan de aanschaffingen vastgesteld". Een dergelijke rationele defensieplanning blijkt echter onder de gegeven politieke omstandigheden niet mogelijk.

Het gevoerde beleid draagt sterk het karakter van crisismanagement. Dit geldt zeker ook voor de militaire begroting. De financiële planning wordt ernstig bemoeilijkt door de hoge inflatie van inmiddels ca. 30% per maand. De begroting wordt daarom per kwartaal bijgesteld. Vooral om politieke redenen wordt in de defensiebegroting prioriteit toegekend aan het zoveel mogelijk op peil houden van de levensomstandigheden van het militaire personeel en aan extra-woningbouw voor over te plaatsen militairen. Daarvoor wordt ca. 2/3 van het militaire budget uitgetrokken (1991: ca. 30%). Daarentegen zijn de aanschaffingen dit jaar met zeker 70% teruggebracht. Hoewel [REDACTED] onlangs heeft aangegeven dat de defensie-uitgaven volgend jaar verder moeten worden teruggebracht en in dat verband heeft opgeroepen tot nieuwe personeelsreducties, zal de personeelszorg in zijn visie toch prioriteit behouden. Verder is aangekondigd dat de aanschaffingen volgend jaar enigszins zullen worden verhoogd om een te sterke groei van de werkeloosheid (en grote sociale onrust) in de defensie-industrie te voorkomen alsmede de militair-technologische basis en productie-capaciteit te behouden voor een nog nader te bepalen selectieve modernisering van de strijdkrachten.

Een symptoom van de chaotisch verlopende defensieplanning betreft de personeelssterkte van de Russische strijdkrachten. Nadat dit voorjaar voor 1995 een

[REDACTED]

plancijfer van 2,5 miljoen was genoemd, werd vanaf de zomer tot begin oktober voor dat jaar een aanzienlijk lager cijfer opgegeven, namelijk 2,1 miljoen. Op 20 oktober verklaarde de Russische Generale Staf echter dat inmiddels voor 1995 een sterkte van de Russische strijdkrachten van 1,5 miljoen was voorzien. Oorspronkelijk was gepland om dit cijfer van 1,5 miljoen pas in 1999 te bereiken. De reden voor deze nieuwe bijstelling is vrijwel zeker het beperkte potentieel aan beschikbare dienstplichtigen. Volgens de waarnemend Chef Generale Staf is op dit moment slechts 62% van de functies voor dienstplichtigen gevuld en volgens hem is er op dit punt ook geen reden voor optimisme voor de toekomst. De tekorten worden veroorzaakt door objectieve demografische factoren (teruglopende omvang van de in aanmerking komende leeftijdscategorie), een toenemend gebruik van wettelijke mogelijkheden voor uitstel/vrijstelling van dienstplicht, dienstplichtontduiking, en de recent doorgevoerde verkorting van de dienstplicht. Reeds in april van dit jaar was vanuit het personeelsdirectoraat van de Generale Staf gewezen op het tekort aan dienstplichtigen en aangegeven dat er geen alternatief was voor een snelle reductie van de Russische krijgsmacht tot 1,5 miljoen man. Deze stellingname werd toen echter "overruled" door de hoogste defensie-leiding.

Volgens nog onbevestigde berichten houden functionarissen van het Russische Ministerie van Defensie er zelfs rekening mee, dat in 1993 onder invloed van deze problemen met de dienstplicht de personeelssterkte verder zal teruglopen en reeds in dat jaar onder de 1,5 miljoen man zal komen te liggen. Een dergelijke ontwikkeling zou een al bestaand probleem nog verergeren, namelijk dat tegenover het groeiende tekort aan dienstplichtigen een toenemend overschot staat aan beroepsofficieren.

Als laatste voorbeeld van de problemen waarmee de Russische militaire top te kampen heeft, kan de terugtrekking van Russische troepen uit het buitenland dienen. Recent besloot de Russische defensieleiding de terugtrekking van eenheden uit de Baltische staten op te schorten. Deze beslissing is vrijwel zeker ingegeven door de ernstige problemen bij de opvang van de terugtrekkende eenheden. Er is onvoldoende huisvesting voor deze militairen beschikbaar. Er dreigde verzet van de kant van de betrokken militairen tegen de voorgenomen terugtrekking. Van die kant werd gevreesd dat men na terugtrekking -in tegenspraak tot de beloften van de Minister van [REDACTED] "in een kaal veld" in Rusland zou worden neergezet. De planning van de terugtrekking wordt ook bemoeilijkt doordat veel lokale civiele autoriteiten weigeren huisvesting ter beschikking van teruggetrokken militairen te stellen.

Het is opmerkelijk dat de grote moeilijkheden waarmee de Russische strijdkrachten te maken hebben, tot dusverre nauwelijks reacties in de Russische politiek oproepen. Ook het ontbreken van een duidelijk defensie-beleid blijkt geen onderwerp van wezenlijke politieke discussie. De debatten in het parlement en daarbuiten concentreren zich vooral op de economie en in mindere mate op het beleid tegenover de andere voormalige Sovjet republieken. Het Russische parlement stemt derhalve in de praktijk stilzwijgend in met de afbrokkeling van het militaire vermogen.

Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

[REDACTED]

Kolonel der Grenadiers

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Aan:
- Ph BVD

Telefoon [REDACTED]
Telex [REDACTED] KYDER/BIV-NL

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/153/R/640	30 NOV. 1992
Aanvullende informatie m.b.t. de Poolse Militaire Informatiedienst - WSI			

Referte: CVIN vergadering van 19 november 1992

1. Onder verwijzing naar het tijdens de laatste CVIN vergadering door mij toegezegde, bied ik U hierbij enige aanvullende informatie aan met betrekking tot de Poolse Militaire Informatiedienst - WSI.

Zonder bijlage kan deze brief als ongerubriceerd worden behandeld.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

[REDACTED]
Commodore

Bijlagen
- 1 -

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.
[REDACTED]

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED]
Telefax [REDACTED]
Telex KYDER/BIV NL [REDACTED]

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/153/4808	10 december 1992
Onderwerp			
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 17 december 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

[REDACTED]
Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/153/4808 d.d. 10 december 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	3
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	4
Plv. Hoofd MID/KM	5
Plv. Hoofd MID/KL	6
Plv. Hoofd MID/KLu	7

Intern:

H/MID	8
HSI/MID	9
HMA/MID	10
HPEA/MID	11
Bureau MA	12 t/m 15
Bureau PEA	16 t/m 19
MID-Archief	20
MA-D/Administratie	21

[REDACTED]

[REDACTED]

BIJLAGE behorende bij brief

nr.: DIS/92/153/4808

d.d. 10 december 1992

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGEDIENST D.D. 17 december 1992

MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN IN IRAK

1. Internationale positie

De VN-Veiligheidsraad heeft op 23 november jl. opnieuw besloten de na de Golfoorlog ingestelde sancties tegen Irak onverkort voort te zetten. Bij de toetsing van de sancties, die iedere twee maanden plaatsvindt, concludeerde de Veiligheidsraad dat Irak "tot dusver slechts selectief en gedeeltelijk" meewerkt aan de uitvoering van resolutie 707 van augustus 1991. Deze resolutie, een uitvloeisel van de wapenstillandsresolutie 687 tussen de VN en Irak van 3 april 1991, eist van Irak dat het een volledig en definitief overzicht geeft van het potentieel van massavernietigingswapens. Zoals bekend betreft het de faciliteiten voor militair-nucleair onderzoek, installaties voor de vervaardiging van chemische en biologische wapens alsmede voorraden ballistische raketten met een bereik van meer dan 150 km. Over de voortgang van de vernietiging door Irak van de tot dusver aangetroffen voorraden chemische munitie toonde de Veiligheidsraad overigens zijn tevredenheid.

De Veiligheidsraad eist van Irak tevens een lijst van landen/leveranciers waarvan Irak uitrusting heeft betrokken voor de ontwikkeling van de massavernietigingswapens. Bovendien poogt de VN te achterhalen van welke leveranciers Irak militair materieel betreft sedert de afkondiging van het VN-embargo. Dit op grond van aanwijzingen dat beperkte hoeveelheden militair materieel/reserve-onderdelen vooral via civiele luchtverbindingen, maar ook over land via Libanon-Syrië, toch Irak bereiken.

Bij de genoemde VN-vergadering eiste de Iraakse vice-premier [REDACTED] beëindiging van de sancties, omdat Irak voldoende zou hebben meegewerkt aan de inspecties en ontmanteling van de massavernietigingswapens door de speciale inspectieteams van de VN. Volgens [REDACTED] zal Irak zich niet langer "coöperatief opstellen" indien de sancties op de huidige wijze worden gehandhaafd. Hij stelde dat de VN Irak tegemoet dient te komen om de impasse betreffende het embargo te kunnen doorbreken. Vermeldenswaard is ook de uitspraak van [REDACTED] dat Irak de door de VN in april jl. formeel

bekrachtigde correctie van de Iraakse zuidgrens ten voordele van Koeweit niet aanvaardt.

De weigering van Irak om volledig mee te werken aan uitvoering van de VN-resolutie betreft vooral de afwikkeling van het onderzoek naar resterende nucleaire faciliteiten en ballistische raketssystemen. Volgens inlichtingenbronnen worden met name de gemodificeerde raketssystemen (SS-1c Mod/SCUD-C/"AL-HOESSEIN"/"AL-ABBAS") voortdurend in Irak met goed gecamoufleerde trucks vervoerd en zouden raketonderdelen en belangrijke technische uitrusting op diverse locaties zijn verborgen. Volgens een opgave door de VN zijn tot dusver 151 raketssystemen (projectielen) vernietigd, maar beschikt Irak vermoedelijk nog over 100 à 200 systemen. Irak zou in het recente verleden over in totaal ca 800 standaard SS-1c/SCUD-B exemplaren hebben beschikt, waarvan een onbekend aantal door Irak is gemodificeerd. Het betrof zowel leveranties door de voormalige Sovjet Unie als ook Noord-Korea en Libië.

[REDACTED]

Overigens is inmiddels bekend dat de geallieerde strijdkrachten, in tegenstelling tot de - voortdurend bijgestelde- bekendmakingen tijdens de Golfoorlog, er niet in zijn geslaagd één mobiele "SCUD"-lanceerinrichting (van in totaal 20) te vernietigen. Van de 26 vaste SCUD-opstellingen werden er slechts 12 vernietigd en 14 licht beschadigd. Voorts is gebleken dat Irak tijdens de oorlog geen raketten vanuit de vaste SCUD-opstellingen heeft afgevuurd. Over het aantal (tijdens de oorlog) vernietigde raketten (projectielen) zijn geen geverifieerde cijfers voorhanden, hetgeen de onduidelijkheid over het restant aan systemen mede verklaart.

Naast de weigering van Irak om volledige opening van zaken te geven betreffende de resterende raketsystemen zijn er toenemende aanwijzingen dat Irak bepaalde faciliteiten voor een mogelijk nieuw ballistisch rakettenprogramma herstelt. Geconstateerd is dat er in hoog tempo herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd op de locaties TAJI en SHAHIYAT, in centraal Irak, alwaar tot aan de Golfoorlog "SCUD"-raketsystemen werden vervaardigd en getest.

2. Iraakse strijdkrachten

Ten aanzien van de strijdkrachten deed Tariq Aziz eveneens een belangwekkende uitspraak. Volgens hem verwacht Irak niet de militaire macht te (kunnen) herwinnen waarover het vóór de Golfoorlog beschikte. Tariq Aziz stelde tevens dat als gevolg van de gedeeltelijke vernietiging van de Iraakse militaire capaciteit de Golfregio minder stabiel was geworden. Impliciet doelde Tariq Aziz daarmee ook op de sterker geworden militaire positie van Iran in het Golfgebied, die door Irak als een bedreiging worden gezien. De Iraakse strijdkrachten worden overigens nog steeds in staat geacht eventuele Iraanse aanvallen effectief het hoofd te bieden.

- Landmacht. In het kader van de eerder dit jaar door president Saddam Hoessein aangekondigde herstructurering van de krijgsmacht, die tot doel had de strijdkrachten "flexibeler en slagvaardiger" te maken, vinden vooral bij de landmacht nog steeds reorganisaties plaats. De landstrijdkrachten beschikken momenteel over in totaal 28 divisies (18 infanterie-, 6 tank- en 4 gemechaniseerde divisies) verdeeld over 6 legerkorpsen (5 reguliere en 1 Republikeinse Garde). Het Republikeinse Garde Korps beschikt over 3 infanteriedivisies, 3 tankdivisies en 1 gemechaniseerde divisie die alle op 75 à 100% sterkte zijn. De overige reguliere divisies zijn op 60 à 75% sterkte. De totale personele sterkte bedraagt ca 400.000 man met in totaal 2.100 tanks; 3.300 pantservoertuigen en 1.100 artilleriestukken. Er zijn nog steeds aanwijzingen dat het moreel bij de landmacht laag is, het tekort aan reserve-onderdelen ondanks kannibalisering van uitrustingstukken toeneemt en de opleiding van de militairen tekort schiet.

Ondanks deze problemen heeft medio november een tweede grootschalige landmachtoefening op divisieniveau sedert de Golfoorlog plaatsgevonden. De oefening werd uitgevoerd door eenheden die zijn gestationeerd in regio KIRKUK, in noord-Irak, direct ten zuiden van het Koerdengebied. Daarmee werd tevens een waarschuwend signaal afgegeven aan de Koerden die zich steeds onafhankelijker van de regering in Bagdad opstellen.

- Luchtmacht. Het Iraakse potentieel aan toestellen bedraagt momenteel naar schatting ca 400 gevechtsvliegtuigen, 7 bommenwerpers en 530 helikopters. De luchtmacht beperkt inzetbaar en kampt met ernstige problemen op het gebied van infrastructuur, onderhoud, logistiek en opleidingen.

[REDACTED]

De vliegactiviteiten van de inzetbare toestellen zijn relatief hoog, maar vinden niet plaats in de door de geallieerden afgekondigde "No-Fly"-zones in noord- en zuid-Irak. Dit geldt niet voor de (gevechts-)helikopters die frequent in het gehele land worden ingezet.

- Luchtverdediging. Er is een beperkt aantal SA-2, SA-3 en SA-6 grond-lucht verdedigingsraketssystemen, voornamelijk rond Bagdad, in gebruik. De systemen bevinden zich voornamelijk rond Bagdad, maar worden regelmatig naar andere lokaties verplaatst. Een volledig functioneren van de Iraakse luchtverdediging is vooralsnog uitgesloten, gezien de hoeveelheid en de status van de nog aanwezige systemen.
- Marine De wederopbouw van de praktisch totaal vernietigde marine is zonder buitenlandse leveranties en steun uitgesloten.

Voorts is vermeldenswaard is dat Irak, in overeenstemming met de eis die is opgenomen in de genoemde VN-resoluties, aanstalten maakt op Koeweit buitgemaakte grote wapensystemen te retourneren. Het betreft A-4/SKYHAWK II gevechtsvliegtuigen, SA-232/SUPER PUMA helikopters, L-100/SUPER HERCULES transportvliegtuigen en I-HAWK raketlanceerinrichtingen tegen luchtdoelen.

3. Positie Koerden

Hoewel de VN in oktober jl. met Irak opnieuw een principe-overeenkomst sloot inzake de hulpverlening aan de Koerden in de door de geallieerden in april 1991 ingestelde veiligheidszone in noord-Irak, belemmert Irak momenteel in de praktijk de uitvoering van het hulpprogramma. Daarnaast handhaaft Irak de economische boycot tegen de Koerden, die in augustus 1991 werd ingesteld. De ca vier miljoen Koerden zullen derhalve voor hun voedsel- en brandstofvoorziening deze winter afhankelijk zijn van het VN/VS en EG hulpverleningsprogramma waarmee US \$ 200 is gemoeid en dat door enkele honderden VN-medewerkers ter plaatse moet worden uitgevoerd. De opzet van Irak is om de positie van de Koerdische partijen, die sedert de proclamatie van een autonome status voor de betreffende regio in juli jl. een zelfstandige administratie trachten op te zetten, te ondermijnen. Naast het gebruik van de economische boycot als drukmiddel, uit het Iraakse regime voortdurend militaire dreigementen aan het adres van de Koerdische leiding.

Het blijft echter, ondanks herhaalde kleinschalige incidenten langs de 36e breedtegraad, onwaarschijnlijk dat het in de komende maanden tot een hernieuwde gewapende confrontatie op grote schaal zal komen in het ten noorden hiervan gelegen veiligheidsgebied. Van de aanwezigheid van de geallieerde "COALITION TASK FORCE" (CTF) in zuid-oost Turkije zal - zo kan worden aangenomen - voldoende afschrikking blijven uitgaan uit tegenover Irak. Beperkte Amerikaanse, Britse en Franse luchtmachteenheden (in totaal ca 3.000 man) vormen, zoals bekend, de kern van de afschrikingsmacht. Irak zal zich, naar verwachting, mede via regelmatige militaire contacten in de praktijk, blijven houden aan de afspraken met de geallieerden over de Koerdische "veiligheidszone" in noord-Irak, over welk gebied de geallieerde luchtmacht voortdurend verkenningsvluchten uitvoert. In tegenstelling tot

andersluidende berichten zal Turkije in december aanstaande het mandaat van het CTF opnieuw met drie maanden verlengen, zoals de Turkse premier [REDACTED] heeft verklaard tijdens zijn bezoek aan Groot-Brittannië op 23 november.

[REDACTED] gaf tevens nog eens aan, dat Turkije geen onafhankelijke of zelfs een federale Koerdische entiteit genaamd "Koerdistan" in de regio zal dulden. De uitspraak van Demirel volgt op het overleg tussen Turkije, Syrië en Iran over de Koerden-problematiek in Ankara op 14 november. Bij die gelegenheid veroordeelden de respectieve MinBuZa's het Koerdische streven naar onafhankelijkheid in noord-Irak en werden de Koerdische leiders tevens gewaarschuwd dat een deling van Irak als gevolg daarvan niet zal worden getolereerd. De verkiezing in mei jl. van een Koerdisch parlement (105 leden), de vorming van een regering (vijftien ministers), evenals activiteiten zoals de oprichting van een leger- en politiemacht, een onderwijsadministratie, een belastingstelsel en diverse openbare diensten werd door Turkije, Syrië en Iran "als onrealistisch en onverantwoordelijk" verworpen. De trilaterale verklaring bevatte eveneens een aanval op de vorige maand geformeerde Iraakse brede oppositie ("Iraqi National Congress"). Dit pluriforme oppositiefrent poogt de val van het regime [REDACTED] te bewerkstelligen en een federatief democratisch Irak te creëren. Ook het oppositiefrent, waarin de Koerden deelnemen, wordt door de genoemde buurlanden verweten uit te zijn op de desintegratie van Irak.

Ten aanzien van de Noordiraakse Koerden bevindt Turkije zich in een sterke positie. Turkije controleert niet alleen de enige toevouerroute naar het betreffende gebied, maar heeft er inmiddels tevens een militaire presentie van tenminste 6.000 man. Ondanks de aankondiging van de Turkse MinDef [REDACTED] op 9 november, dat na de "zuivering" van de bases in noord-Irak van de guerrillastrijders van de PKK die in zuid-oost Turkije opereren, deze troepen zullen worden teruggetrokken, is daarvan tot dusver weinig gebleken. Steeds duidelijker wordt dat Turkije tenminste een gedeelte van zijn troepenmacht in het Noordiraakse grensgebied voor onbepaalde tijd wil handhaven.

Turkije creëert momenteel, in samenwerking met Noordiraakse Koerden, een kennelijk permanente "veiligheidszone" in het gebied. De Koerdenleiders Talabani en Barzani zijn op 12 november met de Turkse militaire leiding overeengekomen de grens voortaan gezamenlijk te beveiligen. Er zullen ca zeventig militaire posten in het gebied worden gebouwd die, althans volgens een Turkse bekendmaking, door ca 6.500 Iraaks-Koerdische strijders (Peshmerga's), met steun van de Turkse strijdkrachten zullen worden bemand. Doelstelling van de gemeenschappelijke operatie is, volgens een verklaring van de betrokken Turkse generaal der Gendarmerie [REDACTED] [REDACTED], de PKK definitief te neutraliseren. Ook de Iraakse Koerden beschouwen de activiteiten van de PKK kennelijk als een gevaar voor hun autonome regio. De Noordiraakse Koerden weigeren overigens PKK-leden aan Turkije uit te leveren.

4. Beoordeling/voorzicht

Te oordelen naar de jongste uitspraken van het Iraakse regime wil Irak zich vooralsnog niet volledig schikken in de VN-resoluties. Van een dergelijke opstelling worden klaarblijkelijk door Irak weinig positieve effecten verwacht zolang de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk het embargo zonder meer willen handhaven.

Hoewel de onderzoeksmissies van de VN naar het restant van de Iraakse massavernietigingswapens doorgaan, laat de definitieve inventarisatie en vernietiging ervan nog op zich wachten. Daarnaast heeft de VN als gevolg van hardnekkig verzet van president [REDACTED] [REDACTED] nog steeds geen begin kunnen maken met de instelling van een permanent controleregime op de militaire en civiele industriële capaciteit. In de aanhoudende politieke impasse tussen

de VN en Irak wordt de Iraakse economie en vooral de industrie als gevolg van het embargo steeds harder getroffen. Desondanks is aan eerste levensbehoeften, waarvan de prijzen wel extreem zijn gestegen, nog steeds geen groot gebrek. Ondanks de slechte economische situatie is er geen sprake van een ontwrichting van de Iraakse samenleving noch van een instabiele en derhalve bedreigende situatie voor het regime. Tegen deze achtergrond zal het regime naar verwachting de VN de komende maanden niet tegemoetkomen, hetgeen op zijn beurt zelfs een versoepeling van de sancties door de VN uitsluit. Onder de huidige omstandigheden wordt het voortbestaan van het huidige Iraakse regime door voortzetting van de sancties niet wezenlijk bedreigd.

Ook het mogelijke risico van etnische desintegratie van Irak zal het regime niet tot een meer coöperatieve opstelling bewegen. De strijdkrachten zijn nog steeds sterk genoeg om, zoals de mislukte opstand van de sji'ieten in het zuid-oosten van het land heeft bewezen, intern verzet grotendeels te elimineren. Het is onwaarschijnlijk dat het op afzienbare termijn tot een grootschalige gewapende confrontatie tussen de Iraakse strijdkrachten en de Noordiraakse Koerden komt. Afgezien van de permanente verdeeldheid onder de Koerdische facties die een eensgezinde opstelling van de Koerden in noord-Irak uitsluit, blijft de zogenoemde Koerdische staat afhankelijk van goede betrekkingen met Turkije, geallieerde militaire protectie en westerse economische steun.